

παραδοσιακά
μουσικά
όργανα

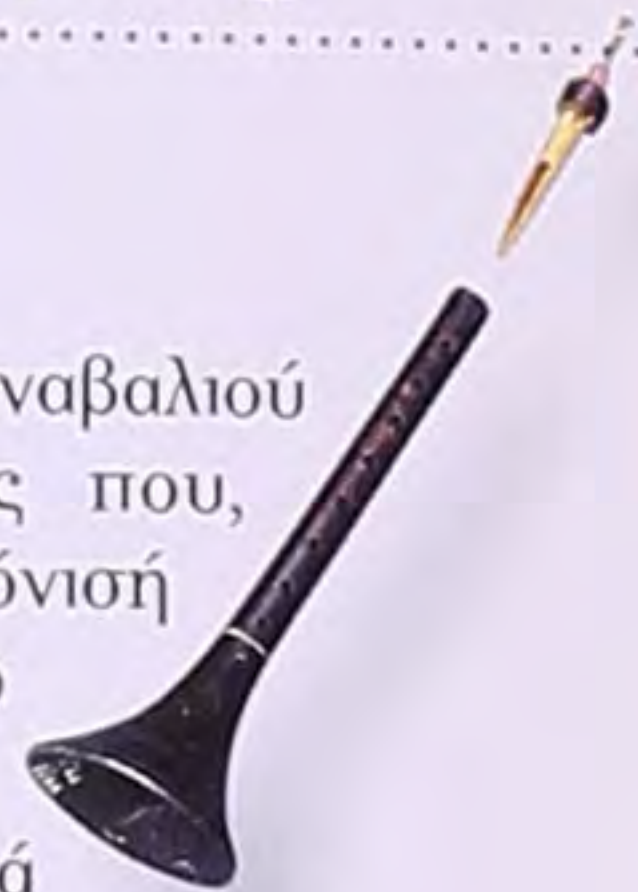

ΑΥΤ. 2
 δ ο σ ι α κ ά μ

την παραδοσιακή κοινωνία η μουσική παρεμβαίνει σε όλες τις στιγμές της ανθρώπινης ζωής για λόγους σηματοδότησης, προστασίας, συμβολισμού, κοινωνικής ένταξης ή αισθητικής έκφρασης. Η μουσική εκφράστηκε με τη φωνή και με τα μουσικά όργανα, ανάλογα με τις περιστάσεις: άλλοτε πρόκειται για ήχους καθαρά μουσικούς και άλλοτε για ήχους στο όριο της κραυγής ή του θορύβου. Για παράδειγ-

μα, τα κουδούνια του Καρναβαλιού στο Σοχό Θεσσαλονίκης που, παρά την κάποια εναρμόνισή τους, είναι περισσότερο ηχητικά αντικείμενα.

Στα παραδοσιακά μουσικά όργανα του ελλαδικού χώρου η εθνομουσικολογία αναγνωρίζει όργανα γνωστά από τα αρχαία ελληνικά χρόνια, όπως η οικογένεια των οργάνων στα οποία ανήκει ο ζουρνάς ή το γνωστό από την ομηρική εποχή ντέφι που τότε ονομαζό-

ταν «τύμπανον». Το ίδιο συμβαίνει τόσο με το δημοτικό τραγούδι που έχει στενές σχέσεις με την αρχαία ποίηση, όσο και με τους ρυθμούς. Ωστόσο αρκετά από τα μουσικά όργανα που χρησιμοποιήθηκαν στην παραδοσιακή μας κοινωνία ήταν γνωστά στην Ανατολή πριν από τα αρχαία ελληνικά χρόνια.

Ανεξάρτητα από την προέλευσή τους, τα όργανα που με τη συνοδεία τους ο λαός μας τραγούδησε τις

Τα Κάλαντα.
 Ελαιογραφία
 (τμήμα)
 του Ν. Λύτρα,
 τέλη
 19ου αιώνα.

χαρές και τις λύπες του, τους αγώνες και την αγωνία του, θεωρούνται παραδοσιακά, γιατί όχι μόνο έγιναν αποδεκτά από το λαό, χρησιμοποιήθηκαν πολύ και αγαπήθηκαν αλλά και γιατί κατασκευάστηκαν με κέφι και μαστοριά από ντόπιους τεχνίτες.

Η μετάδοση της γνώσης, η διδασκαλία, ακολουθεί τον παραδοσιακό τρόπο, τον προφορικό και άγραφο. [...Ο δάσκαλος δεν έχει να πει τίποτε. Δε μιλάει. Παίζει. Κι ο μαθητής ακούει και προσπαθεί να τον μιμηθεί ή, όπως λένε, να τον «κλέψει» (δηλαδή να πάρει, να μάθει). «Μάθε να κλέβεις», ακούει συχνά ο μαθητής από το δάσκαλο...] (Φ. Ανωγειανάκης, 1976).

Το κύμα της αστυφιλίας που αναπτύσσεται με τους βαλκανικούς πολέμους και, ιδίως μετά το 1922, η εισβολή της δυτικής μουσικής με το γραμμόφωνο και το ραδιόφωνο επέ-

δρασαν αποφασιστικά τόσο στο δημοτικό τραγούδι όσο και στη μουσική: οργανοπαίχτες και τραγουδιστές βρέθηκαν έξω από το φυσικό τους περιβάλλον -

την κοινότητα - έχασαν την αίσθηση της τροπικής μελωδίας και της φυσικής κλίμακας και ακολούθησαν δυτικά πρότυπα. Σήμερα ελάχιστοι κρατούν την παράδοση.

Τα παραδοσιακά μουσικά όργανα, ανάλογα με τον τρόπο παραγωγής του ήχου (χορδή, μεμβράνη, αέρας), χωρίζονται σε 4 ομάδες: Τα χορδόφωνα, τα μεμβρανόφωνα, τα αερόφωνα και τα ιδιόφωνα (στα οποία ηχεί το υλικό από το οποίο είναι φτιαγμένα).

Στη Μακεδονία και τη Θράκη, οι παραδοσιακές ζυγίες (συνδυασμοί οργάνων), δηλαδή ζουρνάς-νταούλι, γκάιντα-νταερές, αχλαδόσχημη λύρα-νταερές, με το πέρασμα του χρόνου παραχώρησαν τη θέση τους στην κομπανία: κλαρίνο - βιολί - λαούτο - σαντούρι και ντέφι ή τουμπελέκι.

Βασική βιβλιογραφία

- Φ. Ανωγειανάκη, Ελληνικά Λαϊκά Μουσικά Όργανα, Ε.Τ.Ε. Αθήνα, 1976
- Γ. Γκίκα, Μουσικά Όργανα και Λαϊκοί Οργανοπαίχτες στην Ελλάδα, Αθήνα, 1975
- Λ. Δρανδάκη, Ο αυτοσχεδιασμός στον Ελληνικό δημοτικό χορό, Αθήνα, 1993
- Στ. Κορακάση, Ελληνικά Μουσικά Όργανα, ΔΙΦΡΟΣ, Αθήνα, 1970
- Στ. Κοψαχείλη, Παραδοσιακά Λαϊκά Όργανα και Λαϊκοί Οργανοπαίχτες της Μακεδονίας, Φίλοι ΛΕΜΜ, Θεσσαλονίκη, 1993
- Δ. Μαζοράκη, Το λαϊκό κλαρίνο στην Ελλάδα, β' έκδοση ΚΕΔΡΟΣ, Αθήνα, 1984
- Γ. Παπαδάκη, Λαϊκοί πρακτικοί οργανοπαίχτες, Επικαιρότητα, Αθήνα, 1983
- Δ. Στράτου, μιά παράδοση...μιά περιπέτεια, ΦΕΞΗΣ, Αθήνα, 1964

ΥΠΟΥΡΓΕΙΟ ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ-ΘΡΑΚΗΣ

ΛΑΟΓΡΑΦΙΚΟ & ΕΘΝΟΛΟΓΙΚΟ ΜΟΥΣΕΙΟ
ΜΑΚΕΔΟΝΙΑΣ - ΘΡΑΚΗΣ

ΜΑΡΤΙΟΣ 2001

